

KOMENTARZ

Masowe protesty w Kazachstanie

Agnieszka Legucka, Daniel Szeligowski

Protesty społeczne, które wybuchły na zachodzie Kazachstanu na początku stycznia br., rozprzestrzeniły się na resztę kraju i przybrały charakter antyrządowy. Ich konsekwencją może być eskalacja przemocy ze strony władz i dalsze umocnienie reżimów autorytarnych w regionie.

Jaka jest dynamika protestów?

2 stycznia br. w przemysłowej prowincji Mangistau na zachodzie Kazachstanu wybuchły społeczne protesty, które stopniowo rozszerzyły się na inne regiony, w tym największe miasta – Ałmaty i Nursułtan. W całym państwie na ulice, według różnych szacunków, wyszło kilkadziesiąt tysięcy osób. Protestujący szturmowali budynki rządowe, doszło również do starć z policją i wojskiem. Demonstracje miały dotychczas charakter spontaniczny. Ich uczestnicy początkowo domagali się realizacji postulatów socjalnych (obniżek cen produktów) oraz dymisji rządu. Jednak z czasem zaczęli także żądać odejścia z polityki szefa Rady Bezpieczeństwa Nursułtana Nazarbajewa – byłego prezydenta, który nadal rządził krajem, mimo że formalnie w 2019 r. ustąpił ze stanowiska i przekazał władzę nowej głowie państwa – Kasymowi-Żomartowi Tokajewowi.

Co doprowadziło do wybuchu protestów?

Bezpośrednią przyczyną protestów była wprowadzona na początku br. aż dwukrotna podwyżka ceny gazu skroplonego, powszechnie używanego w Kazachstanie jako paliwo do samochodów. Podwyżka nałożyła się na niezadowolenie narastające od ponad roku wśród kazachskiego społeczeństwa, spowodowane trudną sytuacją społeczno-ekonomiczną w kraju w wyniku pandemii COVID-19 i towarzyszącego jej kryzysu na rynku ropy naftowej oraz powszechną korupcją. Napędzana głównie rosnącymi cenami żywności inflacja wyniosła pod

koniec ub.r. niemal 9% i doprowadziła do gwałtownego spadku siły nabywczej ludności. Coraz gorsza sytuacja materialna społeczeństwa sprzyjała szybkiemu rozprzestrzenieniu się protestów z zachodu na resztę kraju.

Jaka była reakcja władz Kazachstanu?

Pierwszą reakcją władz na protesty była częściowa ich pacyfikacja, aresztowania oraz punktowe blokady sieci GSM, internetu i wybranych mediów społecznościowych (Facebook, VK, Telegram), a następnie wprowadzenie stanu wyjątkowego. Gdy protesty przybrały antyrządowy charakter, prezydent Kasym-Żomart Tokajew zdecydował się zdymisjonować premiera i zamrozić na 180 dni ceny gazu i innych kluczowych produktów. Były to jednak doraźne posunięcia, które nie zadowolily protestujących. W rezultacie reżim był zmuszony do dalszych ustępstw w postaci usunięcia Nazarbajewa ze stanowiska szefa Rady Bezpieczeństwa. W krótkiej perspektywie możliwa jest dalsza eskalacja protestów, jak również ich brutalna pacyfikacja, gdyż władze będą chciały uniknąć erozji autorytarnego systemu rządów.

Jakie mogą być międzynarodowe konsekwencje protestów?

Dotychczasowy model sukcesji w Kazachstanie był przykładem stabilnego przekazywania władzy w systemie autorytarnym (Nazarbajew usunął się w cień, formalnie rządził jego następca – prezydent Tokajew), sondowanym m.in. przez Rosję i Białoruś. Obecna sytuacja

KOMENTARZ PISM

prawdopodobnie doprowadzi zatem do umocnienia poparcia innych państw autorytarnych (Rosja, Chiny, Białoruś) dla Tokajewa, który będzie mógł liczyć nie tylko na wsparcie polityczne, ale także logistyczne, propagandowe, a w miarę potrzeby również policyjne i militarne. Możliwe

zaostrenie sytuacji i brutalność kazachskiej policji wobec protestujących wzmocni krytykę USA wobec tego państwa. Z drugiej strony utrudni polskie przewodnictwo w OBWE, w szczególności w zakresie ochrony praw człowieka, jak i realizację strategii UE wobec Azji Centralnej.